

Sønderborg bruger hele paletten for at erstatte elm og ask

Variert valg af gråpoppel, rødeg, skyrækker og robinie skal sammen med gode plantehuller og nye saltværn løfte byen efter at først elmesyge og sidst asketoptørre lagde gaderne øde

Af Lars Thorsen

Hva' satan, er krigen brudt ud igen eller hvad? Sådan udbød en borger i Sønderborg da han så de skyttegravs-lignende udgravninger til de nye superplantekummer langs Ringgade.

Krigsmetaforen er ikke så dum. 2014 er 150 års-jubilæet for krigen i 1864 hvor de hårdeste kampe foregik på hver side af Sønderborg. Og udgravningerne skyldes at soldater ikke var de eneste kæmper der måtte lade livet ved Dybbøl Mølle. I starten af 2000'erne gjorde elmesygen det nemlig også af med mange store gamle elmetræer. De voksede mange steder i byen, bl.a. på Dybbøl Banke som der blev kæmpet så hårdt om den 18. april 1864. Siden erstattede kommunen en stor del af de døde elme med asketræer. Nu kan læseren selv gætte på om det var en heldig løsning.

Politisk fodslæberi, juhu!

Ingenting er så slemt at det ikke er godt for noget. Efter elmesygen begyndte man nemlig at klat-beplante hullerne efter elmetræerne med asketræer indtil der politisk blev vedtaget en stor bevilling på 800.000 kr. til at erstatte alle elm med ask.

Men plantningen blev udskudt. Først med henvisning til kommunalreformen, og siden udsatte politikerne hvert år bevillingen af sparehensyn. Så ramte asketoptørren, og pludselig kunne man takke politikerne for deres nøl.

En af de taknemmelige i Sønderborg Kommune er skov- og landskabsingeniør Johanne Burgemann fra Veje & Trafik. I stedet for at kigge tomt ud af vinduet på toptørre asketræer, kan hun nu koncentrere sig om det største og mest varierede træplantningsprojekt i Sønderborg Kommunes historie.

HUSK 10-20-30 NÅR DU VÆLGER TRÆER

Det er nødvendigt at få flere forskellige træarter ind i vore byer for at begrænse risikoen for massive problemer med indfødte eller indførte sygdomme og skadedyr. Det påpeger amerikanske forskningscenter U.S. National Arboretum Agricultural Research Service der anbefaler følgende retningslinjer for trædiversitet:

1. Ikke plante mere end 10% af hver art.
2. Ikke plante mere end 20% af hver slægt.
3. Ikke mere end 30% af hver familie.

„Ti år efter bevillingen blev givet, stod pengene endelig i januar 2013 på vores konto i stedet for i budgettet. Og så var det bare om at komme i gang,“ fortæller Johanne Burgemann der dog ikke er begrundiget af særligt grøntstemte politikere i kommunen. Faktisk er der ikke penge til andre grønne projekter i år, men heldigvis er det nok at se til med træplantningsprojektet hele vejen gennem byen via Ringgade, en 3 km lang central vej gennem byen.

Stor variation i trævalget

Efter at have brændt nallerne på elmesyge og asketoptørre var Sønderborg Kommune fast besluttet på ikke at lægge alle æg i én kurv denne gang. Derfor bad man landskabsarkitekt Jane Schul om at præsentere et bud på en langtidsholdbar løsning. Den skulle være mindre sårbar i forhold til sygdomme og skadedyr, men robust over for vejsaltning og klimaforandringer. Og den skulle tage højde for at bebyggelse og beplantning ud til Ringgade varierer meget fra strækning til strækning.

„Vi talte fra starten om at udvide sortimentet og prøve at se bort fra det relativt snævre udvalg af planter som man bruger i kommunalt regi. Det er jo ellers primært lind, lind og atter lind. Jeg har intet mod lindetræer, bortset fra at jeg altid har syntes at det er

lidt underligt at vælge lind som gennemgående vejtræ, når man ved at de får lus om sommeren og bilerne får griset deres ruder til i duelort. Men her var øvelsen altså at få udvidet antallet af forskellige arter, både i forhold til sundhed og biodiversitet,“ forklarer Jane Schul.

Den nordlige ende af Ringgade blev ikke en del af træplantningsprojektet - endnu. Her står ellers en lang række med 47 asketræer som indtil videre har fået lov til at overleve da de forløb har rystet asketoptørren af sig.

„De var helt grønne denne sommer med god bladmasse, så vi satser på at de kan klare den. Derfor har vi ladet dem stå, men der er visse udmeldinger fra forskere der tyder på at de måske bliver dårlige senere, og så må vi jo udskifte dem også,“ forklarer Johanne Burgemann.

I den sydlige halvdel af Ringgade havde asketoptørren dog gjort uoprettelig skade. Her faldt Jane Schuls valg til sidst på gråpoppel (*Populus x canadensis*), rødeg (*Quercus rubra*), robinie (*Robinia pseudoplatanus* 'Splendens'), syltornet hvidtjørn (*Crataegus prunifolia* 'Splendens'), gul hestekastanje (*Aesculus hippocastanea* 'Flava'), tulipantræ (*Liriodendron tulipifera*) og skyrækker (*Ailanthus altissima*).

Der er stor forskel i træernes størrelse og udtryk. De enkelte

arter er dog ikke blandet tilfældigt, men står i ensartede sektioner der skifter med i takt med Ringgades variation af parcelhuse, boligblokke og parkarealer. Et stort ensartet grønt element der kan samle gadens variation, opnår man dog ikke. Det er prisen.

Platan blev fravalgt

Fagfolk vil måske påpege at gråpoppel laver mange rodskud der løfter belægningen og undre sig over fraværet af plataner når nu sigtet er at fremtidssikre beplantningen. Netop platanen kom ud af 2013's saltning, tørke og storm som nærmest nummer ét.

Johanne Burgemann forklarer at gråpoplen er et smukt og robust træ der er plantet inde på et græsareal og derfor ikke vil komme i karambolage med belægningen. Derudover er en stor del af Sønderborgs resterende træer, bl.a. i bymidten plataner, og ønsket var netop at sprede artsvalget.

Jane Schul påpeger at platan desuden blev fravalgt fordi den er næsten lige så allergifremkaldende som birk, og fordi den springer sent ud. „Det gør robinie selvfølgelig også, men det taler også mod platanen at den har noget meget tungt omsætteligt løv. Det er ikke en anke man hører meget til herhjemme, men jeg ved fra kollegaer i andre lande som jeg har diskuteret platanalléer med at de er nødt til at samle alle bladene op og køre dem igennem en kværn hvis det overhovedet skal være muligt for dem at nedbrydes,“ siger Jane Schul.

Alt det udenom

Det omhyggelige plantevalg havde dog været meningsløst hvis ikke samtidig træerne fik nogle bedre plantehuller, forklarer Johanne Burgemann: „Den typiske gamle stan-

Asketræer der bevares.

Nye Acer negundo, askebladet løn

Nye Crataegus x persimilis, syltornet hvidtjørn

Der gøres klar til at plante ensyltornet hvidtjørn (Crataegus prunifolia 'Splendens') i Silva Cells. Alle fotos: Sønderborg Kommune.

dard i kommunen er et mikroskopisk, lillebitte hul. Hvis det gik godt, var hullet på 1x1 meter, og det var kun hvis man var heldig. De gamle elmetræer stod i ultrasmalle plantebånd og var blevet så brede, at stammen gik ud over både kørebane og cykelsti.”

Det kunne elmen klare fordi den var elm, og fordi der før havde været bedre vækstvilkår. Dem skal de 50 nye træer - fordelt på seks arter - også have. De er enten blevet plantet i grønne arealer eller i 'superplantetekummer' på omkring 50 m², eventuelt som gartnermakadam under cykelstien. Desuden er der høje kanter der skal afholde både trafikanter og salt fra at finde vej op i plantehullet.

Der er også rådet bod på de problemer Sønderborg Kommune havde med saltværene omkring vejtræerne. Den gamle løsning bestod af plastplader monteret på et jernstativ. Desværre skulle stativets ben stikkes ned lige i kantstenens bagstøbning af beton. Det betød at gartnerne hver vinter måtte bore huller i betonen, fordi de ikke kunne finde hullerne fra sidst. Desuden betød de gentagne borer at man flere gange ramte elkabler i jorden. I løbet af de seneste par år har kommunen brugt 200.000 kr. på den konto.

Denne vinter har man dog sat små indsatser i hullerne, så man kan bruge de samme huller i fremtiden. Så man slipper for både borearbejde og nervøse miner i kommunens bogholderiafdeling.

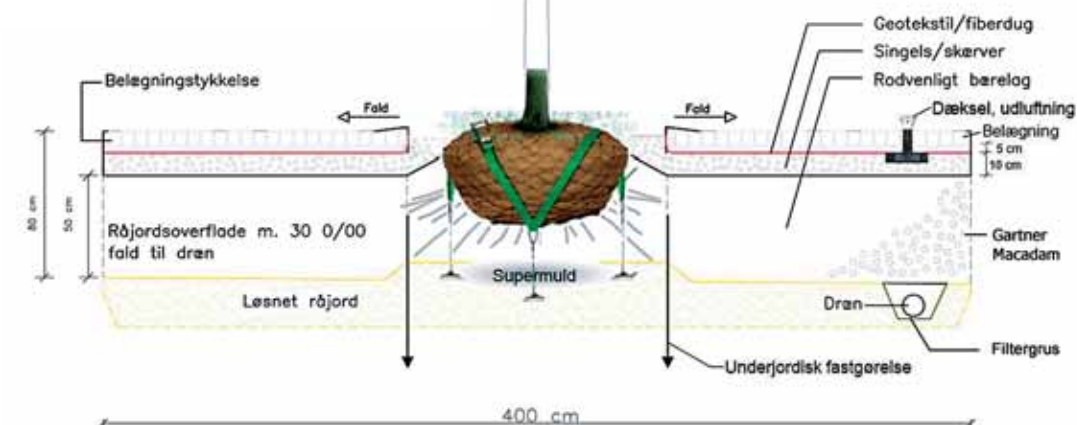
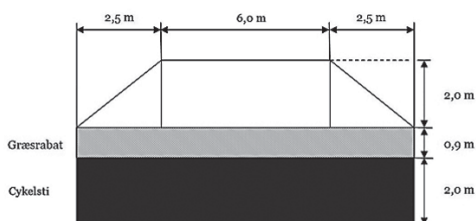
De gamle træer i Ringgade fik slet ingen saltværn, men det skal de nye have. Det er et saltværn fra Vejhegn A/S der består af en jernramme med et udspændt vandtæt geotekstil. Løsningen er lettere end den gamle og kan opstilles af én mand i stedet for to. Og så sættes de fast med jernspyd inde i jorden, mens et skørt forned sørger for at saltsprøjtet ledes ud over kantstenen til vejen.

Færdig! Og i gang igen

Midt i januar blev de sidste træer plantet, men dermed er arbejdet ikke færdigt. Johanne har netop fået godkendt en ansøgning om 350.000 kr. me-

Saltværn på Ringgade. Jernrørene stikkes i jorden, ikke i kantstenens understøbning. Et skørt leder saltsprøjtet ud over kantstenen. Fotos: Sønderborg Kommune.

Illustrationer fra 'Udbud af renovering af allé på Ringgade, Sønderborg'. Sønderborg Kommune, Veje & Trafik

re til den sidste del af beplantningen ned mod lystbådehavnen. På den strækning skal der plantes 4 gråpopler, 8 rødege i superplantetekummer, 2 rødege i pur og 2 rødege i græsrabatter.

350.000 for 16 træer kan virke voldsomt, men på denne strækning skal alle beplantninger sættes i lutter nye huller. På den øvrige strækning kunne man genbruge dele af anlæggene fra de gamle plante-huller og holde prisen nede.

Denne gang gik Johanne desuden direkte til cheferne i sin egen Vejle & Trafikforvaltning og fik pengene fra driftsmidlerne så hun ikke skulle forbi byrådet og - i tilfælde af en godkendelse - vente til foråret med at komme i gang.

„Når man nu har taget fat, og maskinerne og mandskabet er klar, så kan man lige så godt gøre arbejdet færdigt,“ som hun siger.

Til at gøre arbejdet færdigt står de samme folk klar som netop har færdiggjort 1. etape: OKNygaard som hoved-entreprenør med anlægsgartnerfirmaet Claus Lyng som underentreprenør.

I et sådant projekt opstår der ofte en del tvivlsspørgsmål og ekstraarbejder som skal tales på plads. Det har også været tilfældet i Sønderborg. Alligevel er projektet forløbet i god ro og orden, fortæller projektleder Erik Lønborg Birkelund fra OKNygaard:

„Der har været et rigtigt samarbejde mellem kommune, underleverandør og os som hovedentreprenør hvor alle parter har vist stor lydhørhed når projektet viste sig at være anderledes i virkeligheden end på papiret,“ forklarer han.

Silva Cell-test

Erik Lønborg Birkelund var under licitationen med til at foreslå kommunen de såkaldte Silva Cells til en af superplantetekummerne. Silva Cell skaber en rodvenlig befæstelse takket være åbne plastkasser hvor vækstjorden kan ligge uden at blive ukomprimeret. Det var på baggrund af egne erfaringer fra Taastrup at Birkelund anbefalede at prøve dem.

„Mange udbud i disse dage har ellers påbud om at man skal bruge Milfords bærelagssystem til plantehuller som har

en høj bæreevne, men systemet har større risiko for ikke at blive fyldt ordentligt med muld end Silva Cellerne. Desuden er der låg på Silva Cell som gør efterfølgende kabelarbejde lettere, og så er det en mere holdbar løsning hvis man skal lave bundopbygninger til køretøjer over systemet,“ vurderer Erik Lønborg Birkelund.

Nu står et stk. syltornet hvidtjørn i en superplantetekumme langs Ringgade med rødderne solidt plantet i en Silva Cell-opbygning, men Erik Lønborg Birkelund påpeger at man ikke skal forvente at kunne se en umiddelbar forskel.

„De andre træer har jo også rigtigt gode rodforhold, for hvis den er lavet ordentligt, er en gartnermakadam noget nær det bedste. Så man kommer ikke til at kunne se noget i de første par år. Men de har jo en del mere muld i Silva Cell-anlægget, så når rødderne har vokset sig store over en fem års periode, bliver det interessant at se hvordan det går,“ påpeger han.

Det er anlægsgartner- og entreprenørfirmaet Claus Lyng der - blandt meget andet - har stået for at fylde muld i hullerne. Det blev til ca. 9 m³ muld i superplantetekummerne med gartnermakadam, mens der kunne være 11 m³ muld i Silva Cell-plantehullet, men til gengæld tog det også lidt længere tid at etablere.

„Det tog omkring 2½ dag for to mand at lave et superplantehul - fra vi begyndte at skære op og til afslutningen, mens det tog en halv dag længere at få hullet med Silva Cell-løsningen på plads,“ fortæller Claus Lyng.

Merudgiften er grunden til at løsningen ikke bliver brugt på næste etape af tilplantningen af Ringgade selv om Johanne Burgemann understreger at hun gerne ville have haft flere Silva Cell-plantehuller hvis det havde været økonomisk muligt. Nu må kommunen så se om den økonomiske beslutning på sigt kommer til at være økonomisk mest hensigtsmæssig. I mellemtiden kan de nyde synet af Ringgades usædvanligt varierede udbud af vejtræer - og takke politikerne for at asketoptørrer ikke spiste bevillingen. □

Et sikkert valg til den grønne sektor!

Hos Scantruck koncentrerer vi os ikke alene om at levere markedets bedste maskiner.

Vi sørger også for professionel service, så din maskinpark altid er kørende.

scantruck

Katkjærvej 5, DK-7800 Skive - Kærup Parkvej 12, DK-4100 Ringsted
info@scantruck.dk, www.scantruck.dk, Tlf. +45 96 147 147

KOMATSU MANITOU ATLAS mustang Mellhusen KOBELCO brugcenter

VI PASSER PÅ MILJØET OG PÅ HINANDEN...

DS
CERTIFICERING

MILJØLEDELSESYSTEM OG
ARBEJDSMILJØLEDELSESYSTEM
DS/EN ISO 14001
OHSAS 18001

-det har vi papir på!

Første anlægsgartnerfirma i Danmark med både
ISO 14001 certificering i miljøledelse og
OHSAS 18001 certificering
i arbejdsmiljøledelse.

GRØN VÆKST
ANLÆGSGARTNERFIRMA

Hasselholmvej 2 | 4200 Slagelse | Telefon 58 11 21 00 | www.groenvaekst.dk